

LBRIS

We know
books

Paul Tumanian

RĂZGÂNDIRE
și alte povestiri

INSTITUTUL EUROPEAN
2025

CUPRINS

Miss Helen / 7
Vechi manechine. Alte manechine / 21
Bunica Anastasia / 29
Buchet de cătină / 51
<i>Felix mundi</i> / 53
Onoarea militară a soldatului Gavrilă I. Lisandru / 73
Neli / 89
Tribunalul din vis / 107
Electrocardiogramă / 109
Savoarea ciocolatei / 121
Tombola / 125
Postgeneric / 129
Impozitul sau întreținerea / 131
Domnul Săndulache și schimbarea / 133
Pagini de ziar / 155
Cetățenia română / 157
Băieții de mingi / 163
La o cafea în bufetul de la subsol / 165
Vis sau halucinație / 181
Tăcerea / 183
Răzgândire / 185

Miss Helen

Ușa de la intrarea principală, pe unde ei, elevii, n-aveau acces se deschise în sfârșit și Miss Helen ieși grăbită în semiîntunericul din pridvorul liceului, înălțat la cucurigu, peste demisol. Da, ea era! Se făcuse târziu și stinseseră deja lumina acolo, deasupra ușii, sub arcade. Miss Helen trecu iute prin dreptul unicului pilon din colțul pridvorului și, un pic aplecată înainte, atentă la trepte, câte-or fi fost la număr, multe în orice caz, coborî, trop-trop-trop, ieșind în lumina bulevardului. Se făcea simțită și acolo și peste tot adierea rece a începutului de iarnă. Pentru Decebal nu fu nicio surpriză că Miss Helen o luă la dreapta pe bulevard: toată lumea din clasă știa că locuiește undeva „în vale”. Undeva...

Interesant era ce se întâmpla mai departe, dincolo de rond, unde strada Castanilor se întretăia cu strada Maria Tănase. Din acel punct încolo nimeni nu pretindea că știe încotro se îndrepta Miss Helen când se ducea acasă.

Decebal legase bicicleta de un grilaj cu colierul antifurt, cu gând să se întoarcă și s-o ia peste câteva ore. Iar dacă n-avea să se mai întoarcă deloc, nicio pagubă!...

Acum că Miss Helen tocmai ieșise, Decebal își spuse că ar fi fost o lașitate din partea lui să dea înapoi după ce de atâtea ori se gândise, dând frâu liber imaginației, la *seara decisivă* și după ce stătuse la pândă, ascuns, mai bine de o oră, până îl pătrunsese frigul. Ieși deci din locul său de pândă, din spatele containerului abandonat la intrarea în magazinul de mobilă de lângă liceu, hotărât să-și urmeze planul. Așa că o porni înfrigorat pe urmele ei.

...Miss Helen pășea iute – zorită ca de obicei –, fără să se uite nici în dreapta, nici în stânga. Ai fi zis că se grăbea către acasă. Dar de ce atâta grabă, Dumnezeule?

Mergând în urma ei, urmărind-o, Decebal își dădu seama că de fapt nu știa mai nimic despre ea în afară de felul cum apărea înaintea lor în clasă și în general de ceea ce era la vedere legat de ea. Nu știa nimic despre trecutul ei, nici despre familia ei, dacă avea așa ceva, nu știa nimic nici despre casa ei. Nu știa...

Dar poate că nici nu se ducea acasă. Culmea ar fi fost ca tocmai azi când Decebal se hotărâse să facă acel gest extrem – s-o abordeze pe stradă –, să se dovedească că de fapt ea mergea să-și întâlnească amantul. În definitiv, nimic mai firesc ca o profesoară tânără, nemăritată și atât de atrăgătoare, să aibă un amant și să se dedea la nebunii, seara, după ore, departe de ochii lumii și de rigorile școlii. Asta îi spunea rațiunea. Dar...

Decebal și-o închipui într-o cameră slab luminată, întinsă în pat, zvârcolindu-se sub un *adonis* mușchiulos și zvelt, dominator fără niciun merit, având o ocupație incertă undeva în oraș, în timp ce rochia ei mătăsoasă, cu floricele roz și frunzulițe minuscule, verzi, pe care o știa de la orele de engleză, zăcea dureros de abandonată pe speteaza unui scaun, așteptând sfârșitul actului. Sau sfârșitul nopții. Sau ambele. Și atât era de dureros ceea ce vedea în închipuire încât în clipa aceea îi veni *s-o lase dracului de aventură* și să se întoarcă să-și ia bicicleta și – gata cu prostiile, înapoi acasă! De unde să nu mai iasă vreo câteva zile, să se cufunde în cărțile lui și să se mulțumească s-o vadă pe Miss Helen la prima lecție de engleză, săptămâna viitoare, așa cum ar fi văzut-o pe oricare altă profesoară, în clasă, odată cu toți colegii, distantă și intangibilă...

Amantul ăla, cine o fi fost, trebuie că abia dacă își făcea timp de ea când și când, în timp ce el, de-ar fi fost să fie și de-ar fi fost cu noroc, nici nu mai era nevoie să se schimbe

ca să fie drăgăstos cu ea tot timpul, între patru ochi și de față cu alții, fiindcă tot timpul era cu gândul la ea și la viața ei și la cum ar fi fost viața împreună cu ea... Ar fi întrebat-o numai: Trebuie neapărat ca *ea* să fie mai tânără ca *el*? De fapt care-i logica? Eu pot să vă spun un singur lucru, Miss Helen: am de partea mea tinerețea, sau imaturitatea, spuneți-i cum vreți, dar nu vă trădez cu nimeni și de dragul nimănui – nu mă-nhăitez cu ei, stau în banca mea când toți tipii ăia nespălați, colegii mei, sar în picioare și-ncep să urle și să cânte după ce dumneavoastră ieșiți din clasă. E vorba de cântecul ăla irlandez, știți, *She is handsome, she is pretty* și așa mai departe, chiar dumneavoastră ne-ați învățat. În gura lor, sună ca dracu', vă rog să mă credeți. Deși, culmea! cuvintele vi se potrivesc mânușă. Țopăie prin clasă și cântă, dar eu nu mă-nhăitez cu ei, Miss Helen...

Asta i-ar fi spus Decebal...

Cât despre rochia aia cu floricele roz și frunzulițe verzi – Decebal trebui să facă în minte o corecție: nu, nu putea să apară cu ea acuma, pur și simplu pentru că iarna stătea să vină, și aceea era o rochie subțire, de sezon. De fapt o purtase astă-primăvară, înainte de vacanța mare, când se scurgeau ultimele zile din clasa a unsprezecea, dar lui îi rămăsese gândul la rochia ei înflorată și la aerul căldicel ce pătrundea pe fereastră, în timp ce mâna dreaptă a lui Miss Helen atingea în treacăt pupitrele, distrată și ludică, în timpul lecției. Făcea câte un pas înaintând pe culoarul dintre rânduri, către fundul clasei; și de-acolo înapoi. Mâna ei zăbovea o clipă pe pupitrul lui în timp ce vorbea către clasă, chiar se rezema de pupitru, și degetele, mlădioase și grațioase, i se curbau sub apăsarea trupului. Chiar sub ochii lui. Nu zăbovea mult mâna ei pe pupitru, doar câteva secunde – destul însă ca Decebal să vadă în toate acele gesturi ale ei, în aparență neutre, un semnal pe care ea i-l transmitea că se simte bine în vecinătatea lui. Se rezema oare mâna ei și de pupitrele altora? Decebal ridica

ochii întrebători spre fața ei și cine știe cum o privea, ce adorație i citea în ochi, că de partea cealaltă a culoarului surprindea ironia care dădea pe din afară în ochii cu care Cecilia îl fixa, înainte să pufnească în râs, întorcându-se în clipa următoare către colega ei de bancă, Jeni, ecranându-și gura cu mâna ca să nu se-audă ce-i șoptea colegei ei de bancă, hohotind pe înfundate. Iar ceva mai departe, pe rândul de la perete surprindea fața albă, serioasă, a Veronei, care nu râdea ci doar îl privea fix, cu o ciudată neliniște, deja devenită reproș.

Mă rog, treaba lor...

Greu de zis dacă Miss Helen chiar zăbovea mai mult în dreptul băncii lui. Dar femeile trebuie că aveau o capacitate specială să-ți transmită plăcerea de a se afla în preajma ta, și bucuria de a ști că pot să-ți comunice acea plăcere.

...O bucată de drum, Decebal se ținu în spatele lui Miss Helen, la câțiva pași distanță, până când trecătorii, tot rărindu-se, practic rămaseră numai ei doi pe strada pustie. La rond, Miss Helen traversă pe trecerea de pietoni cu aceeași atenție cu care coborâse treptele de la intrarea principală a liceului. Privind-o din profil-spate, lui Decebal i se păru că surprinde pe buzele ei o fluturare din zâmbetul ei de toate zilele, zâmbetul ei care izvora din interior. Miss Helen o coti la stânga, pe strada Maria Tănase. Tocurile ei înalte țocăiau impetuos pe trotuar, pe când pașii lui nici nu se auzeau...

Bun, și când aveau să fie față în față, ce avea să-i spună? Cum avea să i se adreseze? Trebuia s-o facă să înțeleagă cât de serios îl afecta situația în care se zbătea de câteva săptămâni încoace. În două-trei cuvinte trebuia s-o facă să înțeleagă, fiindcă timp mai mult s-ar fi putut să nu aibă la dispoziție.

Vă cer ajutorul, Miss Helen... Adică nu Miss Helen... Vă cer ajutorul, doamnă profesoară! – avea să-i spună. Pe

un ton grav și hotărât... Sau grav și resemnat?... Și cum să i se adreseze? Cu doamnă profesoară? Nu era prea distant?... Vă cer ajutorul (oricum) adică să-mi puneți o vorbă bună pe lângă dom' director: vreau să fiu mutat la o clasă paralelă, doamnă profesoară, la C de pildă! *De ce, Decebal?* avea să se arate mirată Miss Helen. Vreau să fiu mutat la o clasă paralelă unde să nu predăți dumneavoastră engleza! Miss Helen avea să facă ochii mari: *Nu-ți place cum predau eu, Decebal?* Nu-i vorba de asta... Adică vreau să spun că-mi place. Dar nu pot să trăiesc tot timpul cu gândul la dumneavoastră! Pur și simplu nu mai pot! Nu mi se pare firesc! Să vă văd mereu, la doi pași înaintea mea, doar să-ntind mâna și să v-ating, și eu să nu pot să vă spun niciun singur cuvânt! Nu mai suport, e un chin prea mare!... Ei, și de aici discuția putea să se îndrepte în oricare direcție. *Trebuie să-ți scoți prostiile astea din cap, Decebal!* – era una din variantele de răspuns din partea ei. Și aveau să urmeze sfaturi: *Ai toată viața înainte, Decebal. Deocamdată tu trebuie să te concentrezi pe ce-i cel mai important pentru tine.* (Dumneavoastră sunteți tot ce-i mai important pentru mine!) *Ți se pare, Decebal. Toți trecem prin asta.* (Chiar toți? Inclusiv dumneavoastră?) *Da, inclusiv eu.* (Povestiți-mi! Vă rog mult! Nu vreau decât să stau și să v-ascult!) *Poate c-o să găsim un moment potrivit și pentru asta.* (Îmi promiteți?) *Îți promit...*

Nu, un astfel de curs al discuției îl ducea negreșit într-o fundătură. Sigur, era frumos să capete de la ea o promisiune, oricare ar fi fost aceea. Urma să aștepte cu o dulce neliniște în suflet – să aștepte momentul potrivit, care cel mai probabil era să nu vină niciodată...

Rămânea mofluz, așteptând să se împlinească o jumătate de precizie aruncată cu bunătatea cu care le arunci un pumn de grăunțe porumbeilor din Piața Primăriei. Cu maxima bunăvoință a unei femei, mă rog, profesoară, cu ceva experiență de viață în spate. Dar tocmai aceea, acea

experiență, cu misterul a ceea ce ar fi putut să cuprindă în ea, era farmecul lui Miss Helen. Față de Miss Helen, colegele lui de clasă erau șterse, previzibile și, multe din ele, pline de ifose. Niciuna nu se ridica la nivelul lui Miss Helen, niciuna n-avea naturalețea ei, n-avea voioșia ei primăvăritică, n-avea deschiderea și disponibilitatea de a se apropia de oricine – n-avea nici măcar modestia ei. Rochia cea mătăsoasă cu floricele roz și frunzulițe minuscule, verzi, era însăși personificarea lui Miss Helen – Miss Helen sigură de sine, Miss Helen sigură de ce știe când predă și când răspunde la întrebări, și în același timp vulnerabilă, așa o vedea Decebal când discuta cu câte un elev, la ore și în afara orelor, cu zâmbetul ei aproape neșters de pe față, dăruit în clipa asta celui cu care stătea de vorbă, împreună cu întreaga ei atenție, și în clipa următoare risipit către nimeni, un zâmbet în gol, poate adresat unei amintiri. Dar nu mai puțin cald.

...Dacă ar fi întors capul în urmă, Miss Helen l-ar fi zărit negreșit pe Decebal. Dar l-ar fi și recunoscut oare, în locul acela destul de slab luminat, unde, pe deasupra, elevul Decebal cu siguranță n-ar fi avut ce să caute?...

Sau putea s-o ajungă din urmă pur și simplu, fără să i se adreseze, să țină doar pasul cu ea, dinadins. Ea s-ar fi întors la un moment dat spre el și ar fi făcut ochii mari. *E și drumul tău spre casă, Decebal?* l-ar fi întrebat. *Nu știam că locuiești prin zonă.* (Nu, nu locuiesc prin zonă, doamnă profesoară.) *Nu? Ai vreo treabă pe-aici?* (Ca să fiu sincer, n-am nicio treabă... Doar că...) *Doar că?* (...Vroiam să discut ceva cu dumneavoastră, dacă îmi permiteți.) *Serios? Vreo problemă la engleză?* (Nu, doamnă profesoară. Problema mea...) *Ei bine?* (Problema mea sunteți dumneavoastră!)... Ea l-ar fi privit dojenitor, poate, și discuția ar fi luat același curs ca și în prima variantă. Așa că la întrebarea dacă el locuiește în partea asta a orașului, mai bine răspundea altfel, fără legătură directă cu întrebarea...

Știați că la școală vi se spune Miss Helen? ar fi putut să-i spună. *O, da?* s-ar fi mirat Miss Helen, cu încântare. *Ce drăguț! Și în același timp ciudat. Fiindcă pe mine de fapt nu mă cheamă Elena, știi asta, nu?* (Da... Cred că da... Dar toți colegii mei vă simpatizează. De-aia vi se spune Miss Helen. Indiferent cum v-ar fi chemat, noi tot Miss Helen v-am fi spus.) *Așa? Deci toți colegii tăi mă simpatizează, așa ai spus?* (Da, doamnă.) *Numai ei? Tu, nu?* (Nu, eu nu vă simpatizez...) *O! Ești la fel de brutal de sincer cu toată lumea, Decebal! Sau numai cu mine?* (Eu nu vă simpatizez. Eu vă iubesc!)

...Nemulțumit nici de acest curs al prezumtivei discuții, care promitea să ajungă la aceleași blânde dojeni, Decebal continuă să se țină la câțiva pași distanță de ea... Blânde dojeni? Dar poate că n-aveau să fie deloc blânde.

Miss Helen ar fi putut să-l repeadă...

În clipa aceea o mașină apărută din spatele său trecu de el, nu mult, doar un pic, atât cât s-o vadă trăgând în viteză la bordură și oprind din scurt o lungime înaintea lui Miss Helen. Era un taxi. Decebal îl văzu pe șofer întinzându-se mult peste scaunul din dreapta sa, aproape culcându-se peste el, deschizând ușa spre trotuar și spunând către Miss Helen ceva ce el nu auzi. Miss Helen nu se opri, doar încetini pasul pentru o clipă și întorcând capul spre șofer, distantă, îi răspunse ceva scurt, din vârful buzelor, și continuă să meargă cu același pas alert. Asta era total neobișnuit la Miss Helen. Două secunde mai târziu, șoferul închise ușa și, virând dinspre bordură, plecă în scrâșnet de cauciucuri...

Hm! Ca să vezi!...

În lumina argintie a nopții Decebal văzu propria-i suflare prefăcându-se în abur.

...Dacă tot vi se pare drăguț – continuă el dialogul său în gând cu Miss Helen –, ați avea ceva împotriva dacă v-aș spune și eu Miss Helen?... *Dacă îți face ție plăcere, de ce nu?* i-ar fi răspuns Miss Helen. *Nu văd în asta nimic*

nepoliticos. (Știți, Miss Helen, întotdeauna îmi face plăcere când vă opriți la banca mea.) *Știu, Decebal, am observat. Și mie îmi face plăcere. Dar ce pot să fac mai mult de-atât? Știi și tu, toată clasa stă cu ochii pe mine.* (Dacă ați vrea dumneavoastră, aș putea să vă invit...) *Unde, Decebal?* (Undeva unde să nu fie toată clasa cu ochii pe dumneavoastră. Undeva unde să nu fie nimeni cu ochii pe dumneavoastră.)... *Decebal, tu știi ce vârstă am eu?* (Nu contează, Miss Helen! Chiar dumneavoastră ați spus că vă face plăcere să fiți aproape de mine.) *Presupun că ești încă minor.* (Numai până în februarie.) *Ei, bine, în aprilie eu fac douăzeci și opt. Sunt cu zece ani mai bătrână ca tine.* (Am auzit de cupluri în care diferența de vârstă e chiar mai mare.) *Cupluri! Tu vrei ca noi doi să fim un cuplu!* (Nu-mi pasă cum ne văd alții! Important pentru mine e să fiu cu dumneavoastră, și dumneavoastră să fiți cu mine!) *Vrei să fim împreună, dar mi te adresezi cu dumneavoastră! Există în viață lucruri care sunt permise, și altele care nu sunt permise, Decebal. Ceea ce presupun că știi și tu foarte bine.* (Dacă dumneavoastră îmi permiteți, pot să vă spun și tu, Miss Helen.) *Și în clasă cum vrei să ne purtăm? Să ne prefacem că nu e nimic între noi?...*

Între noi? Să ne prefacem? Decebal mergea pe stradă, dar se imagină în clasă – de fapt *se visă* –, în mijlocul acelei comunități atât de strălucitoare și de colorate, pe care o știa, plină de zâmbete, pripită în etichetări, unde toată *relația* sa cu Miss Helen era presupusă în secret și avea să stârnească invidii ascunse... În noile circumstanțe, Miss Helen n-avea să se mai oprească la banca sa, ca să nu dea naștere la bârfe. Avea doar să treacă pe culoar și, în virtutea unei înțelegeri tacite, avea să trăgăneze un singur pas în dreptul lui pentru ca el, adolescentul neexperimentat și bănuitor ce era, să nu se simtă neglijat. Miss Helen avea o sensibilitate și un tact speciale, și toate calitățile din lume: teren nesfârșit pentru descoperiri care de care mai încântătoare, la îndemâna

lui Decebal, pentru vremea când avea să vină vremea culesului...

Se gândea cu încântare la femei în general și se întreba prin ce sunt ele deosebite...

Femeile sunt... Ei bine, da, femeile sunt în general mai scunde decât bărbații. Nu și Miss Helen, care, observase asta când se aflase în picioare în preajma ei, era aproape cât el. Și mai înaltă decât toate colegele sale, poate exceptând-o pe Tața. Care oricum nu conta. Ochii ei, când stăteau în picioare față în față, se înălțau până aproape la nivelul ochilor lui. Se ridicau un pic spre el. Doar o idee... Ochii ei căprui... Jos la piciorul scării, Decebal avusese ocazia să-și ridice ochii după Miss Helen când aceasta urca scara spre cancelarie, probabil nu în cadența care i s-ar fi potrivit ei cel mai bine, ca femeie tânără și plină de viață, ci în aceea, temperată, dictată de prestigiul ei de profesoară de liceu, unde foarte mulți elevi, care o admirau, așteptau, poate, din partea ei, gesturi populare și de solidaritate într-ale vârstei. Atunci, la piciorul scării, Decebal avusese ocazia să-i admire forma plăcută a gambelor, a picioarelor în ansamblul lor, vizibile, din acel unghi nerușinat, până puțin deasupra încheieturilor genunchilor, unghi care permitea să-i admiri tendoanele delicate și să completezi doar în imaginație forma și grosimea coapselor. Iar lui Miss Helen nu părea să-i pese că lasă să i se vadă astfel picioarele când urca scara. Sau poate că-i păsa, dar accepta cu curaj să înfrunte gândurile iscoditoare ale elevilor.

...Se lăsase o ceață subțire și luminoasă peste casele din cartier. Un cartier pe unde Decebal se întâmpla doar rareori să aibă drum, așa că îi era ca și necunoscut. Miss Helen continua să meargă cu pas grăbit înaintea sa, dar probabil că foarte curând avea să se oprească la una din porțile care se înșirau în lungul străzii și avea să scotocească în geantă, în căutarea cheilor. Trebuia să se grăbească. Și oricum variantele sale de abordare a lui Miss Helen se împuținau drastic:

nu mai rămânea decât abordarea directă, în genul fie-ce-o-fi... Decebal se uită fugitiv la plăcuța de pe zidul unei case: strada Izvoarelor. La câteva palme distanță, o antenă parabolică era fixată în zid. Peste tot puteau fi văzute antene parabolice. Captau unde din eter pentru desfătarea și tihna familiilor reunite la sfârșit de zi. La fel, și familia sa trebuie că se reunise deja în fapt de seară, iar absența sa trebuie că stârnea neliniști și irita.

Ei, asta era. Mai aveau de așteptat...

Din nou, un taxi se ivi, venind din josul străzii de astă dată, „dinspre vale”, și Decebal îngheță când îl văzu nu urmându-și drumul, pe partea lui, ci abătându-se brusc spre stânga carosabilului și oprind la bordură, în dreptul lui Miss Helen: se temu că aici, în pustietatea din jur, un șofer grosolan se va da jos intempestiv din mașină și o va brusca pe Miss Helen.

Dar nu, se întâmplă cu totul altceva.

Din taxi coborî o siluetă feminină, zveltă, în palton negru. Cineva cunoscut?... Decebal se trase într-o parte, ieșind din cercul de lumină al felinarului. Văzu acea siluetă tăind bordura și trotuarul de-a curmezișul și apropiindu-se într-un avânt de Miss Helen. Nu-i fu limpede în prima clipă dacă se repede la ea cu intenții rele sau cu gânduri bune. Se dumiri însă în clipa următoare că intențiile tinerei erau dintre cele mai bune: silueta zveltă se lipi toată de Miss Helen, contopindu-se cu ea. Te pomenești că Miss Helen îi era mamă! îi trecu prin minte un gând nebun. În capul lui se țesu preț de două sau trei secunde o întregă poveste cu viața secretă a lui Miss Helen, cu o fiică ținută ascunsă de ochii lumii, cu care se întâlnea în locuri ciudate, la adăpostul întunericului, cum se întâmpla acum. Dar nu, povestea se destrămă în mintea lui la fel de repede cum se făurise.

Dumnezeule! ce făcea Miss Helen?

Nici vorbă să aibă un comportament matern! Miss Helen, care era cu o jumătate de cap mai înaltă, o îmbrățișă